

Historia Akcji Katolickiej w Polsce

Powstanie Akcji Katolickiej w kościele powszechnym poprzedziły ruchy katolickie działające we Francji, Belgii, Włoszech, Niemczech w XVIII i XIX wieku. Proces jej kształtowania rozpoczął się zdaniem niektórych, po upadku Państwa Kościelnego.

Po raz pierwszy określenia Akcja Katolicka użył Papież Pius X w *motu proprio* z 18 XII 1903 roku i w encyklice *Il fermo proposito* z 11 VII 1905 roku gdzie wyłożył jej zasady teologiczne i organizacyjne. Pius XI rozumiał Akcję katolicką jako udział świeckich w hierarchicznym apostołstwie Kościoła. Nadał AK ramy organizacyjne formułując swoje postulaty w encyklice *Ubi arcano* z dnia 23 XII 1922 roku. W znaczeniu ogólnym - apostołstwo świeckich, w ścisłym zaś organizacje katolickie stanowiące formę działalności tego apostołatu, zmierzające do ewangelizacji świata, ukonstytuowane według wytycznych Papieża Piusa XI i dostosowane do warunków poszczególnych krajów.

Celem AK wg Piusa XI było odnowienie życia katolickiego w rodzinie i społeczeństwie przez christianizację wszystkich dziedzin życia.

Podmiotem działania AK miały być organizacje, przedmiotem zaś kształtowanie życia ludzkiego według zasad wiary najpierw u chrześcijan, a następnie za ich pośrednictwem także u niewierzących. Środki działania winny być dostosowane do sytuacji i możliwości ludzkich; metodę pracy wyznacza podporządkowanie się hierarchii kościelnej i poczucie osobistej odpowiedzialności członków.

Następcy Piusa XI przywiązywali mniejszą uwagę do form organizacyjnych apostołstwa lecz pojmowali AK jako ruch. Pogląd ten potwierdziły także uchwały Soboru Watykańskiego II (DA 20).

Formy organizacyjne

W pierwszej fazie organizowania się AK episkopaty większości krajów, np. Polski, Holandii, Jugosławii, Czechosłowacji, za organizacje AK uznały już istniejące w tych krajach organizacje katolickie. W dalszym stadium rozwoju kraje Ameryki Łacińskiej, Hiszpania (1931), Polska (1934) oparły organizację AK o cztery stany naturalne: mężczyźni, kobiety, młodzież męska i młodzież żeńska, tzw. kolumny wzorując się w tym na Włoszech, które model kolumn wypracowały zgodnie do wytycznych Papieża Piusa XI. Jednakże późniejsza praktyka pokazała, że ten punkt wyjścia nie był słuszny. Istniejące z natury rzeczy różnicowania społeczno-kulturowe, zawodowe domagały się wypracowania modelu uwzględniającego różnicowania środowiskowe. Podjęto je głównie w Belgii, Francji, Kanadzie.

Akcja Katolicka w przedwojennym Kościele polskim

W 1928 roku biskupi polscy powołali Komisję Episkopatu ds. AK. Na konferencji w Poznaniu w 1930 roku, Episkopat podjął uchwałę o utworzeniu AK typu centralistycznego, opierając ją na statucie konstytucyjnym dla całego kraju, który zatwierdził Papież Pius XI. Pierwszym dyrektorem AK został bp Stanisław Adamski, prezesem A. Bniński, naczelnym asystentem kościelnym bp W. Dymek. Od stycznia 1931 roku ukazywał się centralny organ prasowy AK *Ruch Katolicki*.

W AK zrzeszone były elity katolickie rekrutujące się głównie z duchowieństwa, ziemiaństwa, przemysłowców oraz masy członkowskie ze środowisk : chłopskiego, mieszczańskiego i w niewielkim stopniu robotniczego.

Podjęmowano ciągle próby takiej modyfikacji AK aby jak najlepiej mogła służyć katolikom świeckim. W 1936 roku AK liczyła ok. 660 tys. członków, przed wybuchem II wojny światowej, która przerwała jej działalność, liczba ta wzrosła do 750 tys. Nie wznowiono już jej po zakończeniu wojny.

Akcja Katolicka w Trzeciej Rzeczypospolitej

W styczniu 1993 roku, w trakcie wizyty *ad limina apostolorum* biskupów polskich w Watykanie, Papież Jan Paweł II zwracając się do nich powiedział między innymi: *Niezastąpionym ośrodkiem formacji apostolskiej świeckich są organizacje, stowarzyszenia i ruchy katolickie. Wśród nich szczególne miejsce zajmuje Akcja Katolicka, która niegdyś w Polsce była tak żywa i przyniosła tyle wspaniałych owoców. Trzeba więc aby na nowo odżyła. Bez niej bowiem infrastruktura zrzeszeń katolickich w Polsce byłaby niepełna.*

Odradzająca się Akcja Katolicka opiera się na fundamencie soborowej wizji laikatu katolickiego, zawartego między innymi w dekrecie *Apostolicam actuositatem* Soboru Watykańskiego II oraz adhortacji *Christifideles Laici* Papieża Jana Pawła II, która zawiera opisową definicję Akcji Katolickiej: *świeccy drogą wolnego wyboru zrzeszają się w formie organizacji i trwałej struktury, aby pod działaniem Ducha świętego, w łączności z biskupem i kapłanami, służyć wiernie i aktywnie, zgodnie ze specyfiką własnego powołania i przy użyciu stosownych metod, rozwojowi całej chrześcijańskiej wspólnoty, realizacji duszpasterskich przedsięwzięć i ożywianiu duchem Ewangelii wszystkich dziedzin życia./nr 31/*

Podkreśla się, że o uznaniu charakteru kościelnego zrzeszeń laikatu decydują cztery nierozdzielne cechy wskazane przez Sobór Watykański II, a mianowicie: apostolski cel Kościoła, własna odpowiedzialność świeckich w kierowaniu organizacjami, działanie w zjednoczeniu na wzór żywego organizmu, działanie pod zwierzchnim kierownictwem samej hierarchii, w bezpośredniej współpracy z pasterzami. /DA 20/

W 1996 roku Episkopat Polski zatwierdził statut „Akcja Katolicka w Polsce”. Według niego: „Akcja Katolicka jest stowarzyszeniem katolików świeckich, którzy w zorganizowanej formie bardziej bezpośrednio współpracują z hierarchią kościelną w realizacji ogólnego celu apostolskiego Kościoła (Por KK,31; DA n.20: DM n.15). Rację swego istnienia Akcja Katolicka znajduje w prawdzie o Kościele”. /wstęp/

Bibliografia:

Adhortacja Apostolska *Christifideles Laici* Ojca Świętego Jana Pawła II, o powołaniu i misji świeckich w Kościele i w świecie dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II. Watykan 1988.

Dekret o apostołstwie świeckich Soboru Watykańskiego II. W: Sobór Watykański Drugi. Konstytucje Dekrety, Deklaracje. Poznań 1967.

Encyklopedia Katolicka, t. 1, Lublin 1985 s.227 nn.

M. Kowalczyk: *Akcja Katolicka dzisiaj*. Ząbki 1996.

W. Słomka: *Świeccy w Akcji*. Lublin 1996.

Statut Akcji Katolickiej w Polsce. Warszawa 1996.

Opracował: **ks. Ryszard Podpora. Lublin.**